

- שבוע 11 5
- 5 מה החששות של הטיטולים הקיימים בשוק לענין שימוש בשבת
- 7 מאיזה ניל צריך להרחיק מצאות קטן בתפילה וברכות
- 8 מה דין מי רגלים של קטן לענין תפילה וברכות במסוד אליהם
- אדם שחושש לתכלת ורוצה לעשות קניין באופן שלא יהיה מונח עליו חיוב תכלת ומאידך נימא יקיים מצות
- 8 ציצית על ידי הלכך כיצד יעשה זאת
- 11 האם קשקשים מהווים חציצה בטבילת חובה
- 14 האם ילדים חייבים בקידוש והברכה
- 15 מה ההגדרה של פת שחרית למי שעשה מדר יום מותאם אישית
- 16 עד כמה זמן אחרי שינת לילה אפשר עדיין לקיים פת שחרית
- 17 האם אפשר לקיים פת שחרית במזונות ובפירות
- 17 מה חכמות שיש לאכול פת שחרית
- בגמרא נדה ל ע"כ כתוב שמלמדין את כל התורה כולה את העובר, האם ידוע מי הוא המלמד האם זה
- מלאך או נשמת האדם, וכן האם הוא לומד כבר מתחילת העיבור או לא
- 18
- 20 האם אפשר להיעזר בנשים לקשור ציציות לחיילים חרבים המבקשים ציציות בזמן המלחמה
- 21 האם אפשר לברך המפיל על שינת ארעי
- 21 האם מותר בזמן הרחקות להסיר מנג'ב מדין או שמיכה כדי שתתעורר
- 22 מי שהפריש חלה במקום אשתו האם צריך לשלם לה עשרה וחזכים בדין חומף מצוה מחבירו
- 23 האם אפשר לומר ברכת המפיל מי שאינו הולך לישון

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 23 ערבי הנשוי ליהודיה האם לתת להם צדקה
מה הם הכרכות שאפשר לצאת בהם ידי חובת מאה ברכות ואם אפשר לצאת מחבירו ברכה שאינה מחוייב בה
- 24 האם זמן קריאת שמע על המיטה מתחיל משקיעת החמה או מצאת הכוכבים לענין מי שהולך לישון בבין השמשות
- 25 מי שהלך לישון לאחר פלג המנחה וקרא ק"ש שעל המיטה או וקם והתפלל ערבית ובהמשך הלילה ישן פעם שניה האם נפטר בק"ש שעל המיטה שקרא ראשונה או לא
- 25 מה הדין מי שהולך לישון ב' פעמים בלילה מתי יקרא ק"ש שעל המיטה
- 26 מי שישן שינה שאינה קבועה האם מחוייב בקריאת שמע שעל המיטה
- 27 האם הישן ביום אומר ק"ש או המפיל
- 27 האם הישן ביום שינת קבע על מיטתו צריך לברך ברכת התורה ומה הגדר של שינת קבע בזה
- 28

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלך
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

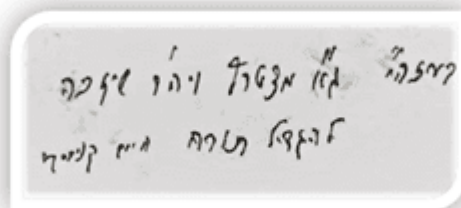
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בקו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן וצוקללה"ה
ויברלחט"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שטרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"ם קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"ם קסלר, הגר"ח מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושנאות מי יבין.

שבוע 11

מה החששות של הטיטולים הקיימים בשוק לענין שימוש בשבת

להלן כמה חששות שיש בטיטולים:

א'

לענין חיתוך הטיטול בשבת יש חברות שנראה שהטיטול אינו חתוך לגמרי, ואז אם מחתך בשבת עלול לעבור על איסור מחתך.

בספר שבתא דינוקא של הגר"מ אנגלרד שליט"א הביא שבדק וראה שהיום מייצרים הטיטולים בחום שאינו הדבקה גמורה והחיתוך כבר נעשה מראש ולכן אינו בעיה, אך לאחר זמן נראה כי יש מן החברות שאצלם אין זה, וגם ראיתי מאן דהוא שהעיר על זה ושלח על זה אזהרת הודעה לעיתונות, וכנראה שיש דברים בגו.

לענין שאלתך על חברות ספציפיות אי אפשר לקבוע הדברים כאן למשך זמן כי הם דברים המשתנים מזמן לזמן, וראוי לכל אחד לבדוק בע"ש הטיטולים שרוצה להשתמש בהם.

ב' לגבי הדבקה הטיטולים בשבת יש בזה ב' נידונים, הא' לענין ההדבקה בזמן ההנחה על התינוק, וראוי לשים לב לזה שלפי דעת קצת מפוסקי זמנינו הוא איסור גמור אולם לרוב הפוסקים מותר [עי' ארחות שנת ח"א פ"א סל"ו], ויש שכתבו שטוב להדביק פ"א מע"ש כדי שיהיה חיבור העשוי להיפתח ולהיסגר [עי' חוט שני ח"א פ"ז סק"ז עמ' קלז, והגרנ"ק הוא מהמקילים בארחות שנת שס], ולגבי חיבור בסקוטש יעוי' להלן בהקשר להדבקה לאחר ההסרה מהתינוק, ובניד"ד יצטרך להיות מותר לכו"ע.

והנידון השני בהדבקה הוא להדביק לאחר הסרתו מן התינוק שהוא פשוט יותר לאיסור (עי' ארחות שבת שם).

ולגבי חיבור בסקוטש אמנם בסקוטש רגיל הקיל בחוט שני שם (עמ' קלה), אבל החמיר שם לגבי חיבור בסקוטש לעולמית, וא"כ להמחמירים בחיבור הדבקה בטיטול אולי יחמירו גם בחיבור סקוטש לפ"ז, וממילא נכנסים כאן לשאלה.

ג' לגבי הבעיה שבעבר הי' בעיקר בחברת האגיס ובשנים האחרונות כבר צברה הבעיה תאוצה והתפשטה לחברות נוספות, ולפעמים קשה להשיג המוצר בלי בעיה זו, הוא הפס שיש על הטיטול שמתחלף צבעו כאשר התינוק הרטיב, והשאלה היא גם על הגדול האם חשיב כגורם מלאכה בעצמו, וגם מצד הקטן האם מותר לגדול לתת בידים לקטן לעשות

שביחא שאלות המצוות בהלכה

מלאכה ויעו' בסי' שמג ורמ"א ומשנ"ב שם.

והיו כאלה שטענו שאינה בעיה כיון שאנן סהדי שהשתמש אינו רוצה להשתמש בזה בשבת כיון שיש בזה חשש, אבל לענ"ד לא שייך לטעון כן, דהרי אם הוא בא לטעון שאין בזה בעיה בשבת ממילא כבר ניחא ליה להשתמש בזה, שהרי אינו מפסיד בזה כלום, ולפעמים הוא סימן ברור בשבילו להחליף לתינוק כשלא שם לב לבד לכך, והוא גלגל החוזר שלעולם לא יוכל לטעון שגם אינו נהנה מזה ושגם יהיה מותר בשבת, וממילא נאסר בשבת (לפי הצד שיש בזה מעשה מלאכה), וכן מבואר להדיא בתוס' שלהי פ"ג דקידושין לענין הנאה בפסול דפרה אדומה עי"ש.

(ויעו' גם ביו"ד בהל' תערובת בריש סי' קא שפסק השו"ע ג"כ סברא מעין סברא זו בשם התוס' חולין ק' ושאר הראשונים לענין חתיכה הראויה להתכבד, ומיהו שם צע"ק דמנ"ל שהגדרת חתיכה הראויה להתכבד משתנית לפי כל אדם שנצטרך לבוא לסברא זו, דאדרבה בסוגיות משמע שהם דינים כלליים כמו שמצינו כע"ז לגבי דבר שדרכו לימנות, וא"כ הי' מקום לומר שחתיכה הראויה להתכבד הוא גם בראויה אצל גוים להתכבד, וכמו שמצינו להדיא גם לגבי העולה על שלחן מלכים דלא תליא כלל בראוי לישראל כמו עכברא דדברא ביו"ד ריש סי' קד, שעולה על שלחן מלכים, ומיהו שם אינו ראי' דהיא הנותנת שהחשוב אצל גוים טפי יש לגזור משום דידהו).

ולמעשה לגבי הפס הנצבע הנ"ל, נחלקו בזה פוסקי זמנינו אם הוא מותר או אסור בשימוש בשבת, והובאה עצה בדבר לצבוע את הפס מערב שבת כדי שלא ייצבע בשבת, והיא עצה נכונה.

ד' לגבי פתיחת המדבקות בשבת יש בזה מחלוקת בין פוסקי זמנינו המנח"י, הגרשז"א, הגריש"א, והגרנ"ק (עי' ארחות שבת ח"א ספ"א וביאורים ומוספים ס"ס שם).

ה' יש נידון חמישי של הנחת הטיטול בשקית לאחר סיום השימוש בו מה דינו מצד מבטל כלי מהיכנו, דיש אומרים שאם היא שקית שמיועדת לשימוש זה בלבד, א"כ דבר העומד לכך אין בו ביטול כלי מהיכנו (הגריש"א בשבות יצחק, ויעו' שש"כ פכ"ב הערה מז מה שהובא בשם הגרשז"א), ויש אומרים שבשקית ריקה אסור (חוט שני ח"ג פ"ג פ"ד סק"ט), אלא שצידד שאם מניח עם זה גם דברי היתר יש להקל בזה.

בשול"י הדברים

אם יש חברה שירצו לייצר טיטול מתאים לשומרי שבת אפשר לייצר עם התנאים דלהלן: סגירת סקוטש, אחריות על חיתוך סרט ההדבקה מע"ש, ביטול הפס הנצבע, אי הדבקה נייר כל שהוא על הסקוטש במפעל (דהיינו שלא יהיה נייר או משהו מודבק בדבק שיצטרכו להסירו).

וכן המשתמש ישים לב גם שלא להדביק את הסקוטש לאחר ההסרה מן הילד אלא להניחו

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בפח, וכן שלא להניחו בשקית ריקה בלא דברי היתר או בשקית שלא הי' בה פסולת מערב שבת.

ואם יעלה ביד העוסקים בצרכי ציבור לייצר מוצר מסוג זה עם פיקוח מהודר שיוכל להבטיח שאין בו כל החששות הללו יהיה זה תועלת גדולה למדקדקים בהלכה ושכרם כפול מן השמים.

מאיזה גיל צריך להרחיק מצואת קטן בתפילה וברכות

צ"ר במשנ"ב [סי' פא סק"א ז] דיש בזה כמה דרגות, דיש קטן ביותר שאינו יכול לאכול כזית דגן וגם אחרים בגילו אינם יכולים לאכול.

ויש הדרגה השניה של קטן קצת גדול מזה שאמנם הוא עצמו אינו יכול לאכול כזית דגן אך אחרים בגילו כבר יכולים לאכול.

ויש הדרגה השלישית של קטן שאמנם יכול לאכול כבר אפי' בעצמו כזית דגן אבל מעולם לא אכל כזית דגן.

ויש דרגה הרביעית החמורה מכולם שהקטן כבר אכל פעם אחת כזית דגן אף אם נחלש אחר כך ועכשיו כבר אינו יכול לאכול.

ויש דרגה החמישית שהיא כמו הדרגה הרביעית, דהיינו קטן שכבר הגיע לגיל מופלג כגיל שש או שבע [כ"א זמנ"ז סק"א, ואולם עי' עוד שם זלשונו סק"ז אפילו הוא וכו' ודוק], שבזה לא אכפת לנו אם אכל פעם דגן או שבכלל יכול לאכול דגן.

ופרטי הדינים בזה הם כדלהלן, שבדרגה הראשונה אין צריך להרחיק מצואתו וממימי רגליו כלל אפי' לכתחילה.

ובדרגה השניה דינו כמו הדרגה הראשונה, אלא שהדרגה הראשונה והדרגה השלישית עוסקים בקטן סתמא, שאם קטן זה שאינו אוכל דגן קטנים אחרים בגילו יכולים לאכול, אין אנו תולים שקטן זה אינו יכול לאכול, אלא עובר מהדרגה הראשונה מיד לדרגה השלישית, שדינו בסתמא כקטן שיכול לאכול ואינו אוכל, והדרגה השניה נאמרה רק בקטן שידוע שאינו יכול לאכול כזית דגן.

ולענין הזמן מתי מתחיל הדרגה השניה או השלישית נאמרו בזה הרבה שיעורים בספרי הפוסקים (עי' יוסף אומץ יוזפא סי' ט, הובא פתח הדביר סי' פא סק"א, ויעב"ץ במגדל עוז, הובא בכה"ח שם סק"ו), ובפרט בזמנינו שמשתמשים במיני דגן גמורים שקטן יכול לאוכלן בדייסה גם קטן שבעבר לא הי' אוכלן, לכן דנו בזה כמה פוסקים בגדר השיעור בזה ואם מחשבים אכיל דייסא לשיעור (ויעוי' מסגרת השלחן על הקצש"ע סי' ה סק"ג, שלחן מלכים הלכה למשה סי' ה סקל"ה), והמג"א והמשנ"ב שהזכירו שכזית דגן הוא גם

שביחא שאלות המצויות בהלכה

על ידי בישול הפשטות שה"ה גם על ידי דייסה, אולם באופן שהוא נוזלי ממש לא דברו להדיא הפוסקים, ובשם הגריש"א הובא דהוי כמשקה ולא כאוכל, אולם בשם הגרנ"ק הובא שחלק על זה (נקיות וכבוד בתפילה פ"ו סי"ג דעת שניהם, אשרי האיש פי"ז אות ז' דעת הגרי"ש, בירורי הלכה ח"ה דעת הגרנ"ק).

ובדרגה השלישית הוא מחלוקת הפוסקים ולכן הכריע המשנ"ב שלכתחילה יש להחמיר בזה שהוא ספק דאורייתא ובדיעבד אין צריך לחזור ולהתפלל. ובני ספרד יתכן שיצטרכו לחזור ולהתפלל יעוי' בכה"ח סק"א. ובדרגה הרביעית והחמישית צריך להרחיק כמו כל גדול.

מה דין מי רגלים של קטן לענין תפילה וברכות בסמוך אליהם

דין מי רגלים של קטן הוא כדין צואתו שכל שאינו אוכל כזית פת (והגדרה בזה לפי כל אחד מן הפוסקים לשיטתו), אין צריך להרחיק ממימי רגליו.

ומ"מ יש צד בשער הציון [פא ה] באופן מסויים שנחלקו הפוסקים בהגדרתו (דהיינו בקטן שיכול לאכול כזית אך מעולם לא אכל) שיתכן שיש להקל כהמקילים בזה.

ויש מי שכתב שבני ספרד יצטרכו להחמיר גם בזה [יעוי' צמח"צ מהדורת אליצא דהלכתא מה שכתבו ז"ל], אך על דבריו יש להעיר דהרי יתכן לפרש דברי השו"ע רק לענין קטן סתמא שבקטן סתמא אזלי' בתר קטנים אחרים בגילו, אך לענין קטן שידוע שלא אכל לא מיירי בזה השו"ע להדיא, ויעוי' בלשון המשנ"ב שם סק"ב.

ולענין שאלתך מהו הגדרת קטן שאינו אוכל כזית פת יבואר בתשובה נפרדת.

אדם שחושש לתכלת ורוצה לעשות קניין באופן שלא יהיה מונח עליו חיוב תכלת ומאידך גיסא יקיים מצות ציצית על ידי הלבן כיצד יעשה זאת

כאן מאדם שחושש לתכלת ושואל לעשות עצה המבוארת להלן אות ז', ותחילה לפני שאבוא לדון בהצעתו, הנני לדון בהצעה הפשוטה ביותר, במי שבא להקנות את הבגד שלו לאחר כדי להיפטר מתכלת אך רוצה שזה יהיה שלו כדי שאם הוא פטור מתכלת יצא יד"ח המצוה, ובזה צריך ליתן לב לכמה פרטים:

נשאל תי

א' שיעשה את הקניין באופן המועיל כמו בקנין סודר בכליו של קונה בהגבהה טפח ובכלי

שביחא שאלות המצוות בהלכה

הראוי לקנין סודר ובפרטי הדינים המבוארין בחו"מ סי' קצה.

ב' צריך לשים לב שגם קנין לא פוטר למשך זמן כי טלית שאולה פטורה רק כל ל' יום כמבואר באו"ח סי' יד ס"ג, והפתרון לזה להחזיר כל ל' יום ולשאול מחדש כמ"ש הרמ"א שם.

ולענין אם שאל ליותר מל' אם מחוייב מייד או לא, יעוי' בל' השו"ע שם בס"ג שאם שאלה מצוייצת מברך עליה מיד, ומל' זה משמע דבשאלה שאינה מצוייצת דאיירי' בה עד השתא אינו מברך עליה מיד, אולם הרחיד"א ביוסף אומץ סי' ל' הביא בשם הנ"י והמאירי דבשאלה ליותר מל' חייב מיד, ובעיקרי הד"ט הל' מזוזה סי' לא אות א' הביא מחלוקת בזה, ובפתחי תשובה [יו"ד סי' רפו סוף סק"מ] הביא שכ"כ בעל הנתה"מ וחלק עליו, ומ"מ יש מקום ליישב ל' השו"ע גם לדעת הרחיד"א והנתה"מ דמיד לאו דוקא אלא ר"ל אף אם שאלה לשימוש מיד ולהחזיר, ודוחק.

ד' לענין מה שהזכרתם בשאלתכם שיקנה לחבירו וכו', לכאורה שא"צ לעשות כל תהליך הזה, שכן די במה שיקנה פעם אחת לחבירו שאם עובר איסור או מידי דלא מעליא בלבישת בגד זה הרי הוא נותנו במתנה לחבירו.

ומ"מ יש קצת צד לומר שיש עדיפות בתנאי שהזכרתם מכיוון מסויים יעוי' באות ז'.

ג' לענין התנאי שרוצה לעשות, נראה דאין התנאי שאם זהו התכלת הרי הוא מקנה את זה לחבירו, שהרי יש כמה צדדים שאף אם זהו התכלת אין מקיים בזה המצוה (מספר החוטים, דיני הצביעה והצבע) כמו שביארתי במקומו וכמ"ש הגריש"א במכתבו הידוע בזה שנדפס בקובץ תשובות, ממילא אינו שייך לניד"ד תנאי כזה, אלא התנאי שיעשה שאם עובר איסור או דבר שאינו ראוי במה שלובש בגד זה בלא תכלת אליבא דהלכתא אז מקנה לחבירו.

ה' אם אינו רוצה ליתן הבגד מתנה לחבירו, לכאורה יכול להפקיר הבגד, ובגד הפקר פטור ג"כ מציצית כמ"ש בשבת קלא ע"ב דבידו להפקירן וברשב"א שם ועי"ש ברמב"ן ושאר"ר (וראה קצה"ח סי' רעג סק"א), דאינו ועשו להם משלהם (עי' סוכה ט ע"א וספרי זוטא במדבר טו לח ושו"ע או"ח סי' יד ס"ג ואילך), ועל שותפין מרבין בחולין קלו ע"א, משום שהוא בכלל שלו, ושם יש ריבוי מיוחד עי"ש, אבל אם אינו שלו אינו בכלל הכתוב הנ"ל, וכן נקט המשנ"ב סי' יג סוף סקט"ו ע"פ הארצה"ח שם שהפקר פטור מציצית, ועי"ש בפמ"ג.

ולענין אם כשנכנס לבית של משהו הוא קונה את הבגד (ואז מתעורר חשש גזילה) התשובה בזה שלא, בעה"ב אינו קונה את הבגד, משום שאין דעתו לקנות והוא דבר דלא מסיק אדעתיה למקני שבזה אין חצירו קונה לו שלא מדעתו, כמ"ש הרמ"א בחו"מ סי' רסח ס"ג, ולענין אם הלובש עצמו קונה את הבגד בעל כרחו, התשובה ג"כ שלא, שכן אין אדם קונה דבר בעל כרחו בשום אופן דחוב הוא לו.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ולענין אם צריך בפני ג' יעוי' בחו"מ סי' רעג ז ומקור חיים לבעל הנתה"מ או"ח ביאורים סי' תמח סק"ט.

ואף כשלוּבשו המשנ"ב ואחרונים נקטו שאפשר להפקיר גם כשלוּבשו כמ"ש המשנ"ב ונו"כ הנ"ל וכך יוצא בחשבון בדברי הגמ' שבת שם לפי מה שביארוהו כמה ראשונים שם (אליבא דהלכתא לדידן דכלי קופסא פטורים מציצית) דלא מיירי בכלי קופסא אלא בבגד שלובשו ובפשטות ה"ה כשמפקירו בשעה שלובשו ממש.

ו' לענין אם יקנה לחבירו את הבגד בלא תנאי יש לציין דאינו חמור כ"כ (מצד ביטול הלבן על הצד שאין לנו תכלת) דיש דיעות בפוסקים (ראה משנ"ב סי' יד סק"ט בשם המג"א ועולת תמיד) שמקיים בזה ג"כ מצוות ציצית אף שאינו מחוייב בזה, והיינו רק לנהוגים כמנהג בני אשכנז שנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא כאין מצוות ועושות.

ויש בזה ב' דרגות בזה, די"א שמקיים בזה מצוה גמורה כנשים שאינן מצוות ועושות, שזה דברי המשנ"ב סק"ט, וי"א שמקיים בזה מצד שחבירו מקנה לו שזה דעת השו"ע שם ודעת רוב האחרונים במשנ"ב שם סק"י, (ויש חולקים גם בזה), וכאן י"ל שאין חבירו מקנה לו כיון שאינו רוצה להתחייב בתכלת, כיון שחבירו רוצה למצוא לו תיקון וגם הוא אינו מתכוון לקנות עי"ש בהמשך דברי המשנ"ב סק"י, וא"כ להנך דעות שחבירו מקנה לו כאן לא שייך שהרי יתחייב גם בתכלת אם חבירו יקנה לו [ועי' להלן בסמך סק"י], אבל להדעות שקודם לכן יהיה פתרון שלא יקנה לו ויקיים כאינו מצווה ועושה אם הוא מבני אשכנז שנשים מברכות.

ומ"מ לכתחילה ראוי לחשוש לדעות הפשוטות ולא להקנות לגמרי בלא תנאי, חדא שאינו ברור כלל ההלכה שיכול לצאת בזה, דהרי יש דעות שאפי' שאל טלית מצויצת אינו יכול לברך כיון שלא נתן במתנה, כמו שהביא המשנ"ב שם סק"י, וגם רוב האחרונים שהביא שם שאינם מסכימים לזה הוא מטעם שנתן מתנה כמ"ש שם, והרי לכתחילה חושש המשנ"ב אפי' לדעה הקודמת, ועוד שגם להמג"א והעו"ת הרי הברכה היא כאינו מצווה ועושה, וגדול המצווה ועושה, ועוד דגם נשים גופא שמברכות לדעת הדרכי משה סי' תקפט שהביא הבה"ל סי' תכב ס"ב הוא רק שאין מוחזין בהן, הלכך ודאי שפתרון זה אינו מן המובחר אם יש פתרון אחר.

ז' לגבי התנאי שהצעתם לכאורה יש תועלת בזה מצד שאין כאן חשש שאינו יוצא המצוה בסופ"ש.

אבל יש להעיר בזה דאינו פשוט שיש פטור בזה, דאם הפטור הוא מצד אונס, הרי הוא מבקש בעצמו מחבירו שיגיד לו שלא יטיל תכלת, ומה היתר יש לו לעשות דבר כזה, דאם ניקח מקרה רחוק יותר מי שמבקש מנכרי שיאמר לו שאם אינו מחלל שבת יהרגנו, דשם פשיטא שעובר בזה הקל הקל, וכן בדיני רודף אם יבקש מחבירו להרגו כדי שיהיה מותר להרגו, דשם יש דין של יכול להצילו בא' מאיבריו, וכ"ש שאינו יכול לבקש, וכן לגבי

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

טומאה בציבור דקי"ל טומאה דחוויה בציבור שאינו מתיר לו להיטמאות כדי להתיר טומאה בציבור, וגם כאן גבי תכלת אם יכול למצוא פתרון להטיל תכלת בבגד זה באופן שחבירו ירשהו להטיל תכלת בבגד זה הרי הוא מחוייב בזה, א"כ מה מועיל שמבקש מחבירו לומר לו שלא יטיל תכלת בציצית זו.

ח' לענין מה ששאלתם אם שייך קנין כשהקונה אינו לפנינו יעוי' בדיני הקניינים בהל' עירובין, אולם אם רוצה דבר מעבר ההקנאה עצמה כמו לסכם איתו על השאלה א"א שלא בפניו, דאף שאלה גרידא בלבד לא התירו הפוסקים במצוה באופן שלוקח הבגד להשתמש בו בקביעות.

ויש להזכיר בזה דברי הגמ' לגבי מלאכא דרב קטינא במנחות לט ע"א דבעידן ריתחא ענשי גם כשפטור מן הדין עי"ש וכ"ש בניד"ד שיש להוסיף פקפוק הנ"ל, ולפי חלק מהראשונים מיירי שם בציצית שכבר הי' בו לבן והנידון הי' רק על תכלת.

ועוד יש להעיר דאפי' אם תמצי לומר שהשואל הזה עצמו שרוצה לעשות פתרון זה אכן יהיה פטור מתכלת ע"פ דין, אבל מהו ההיתר לחבירו לומר לו שאינו מרשהו להטיל שם תכלת, ואם השואל הזה עצמו חושש שתכלת הוא חיוב א"כ גם אסור לו לגרום לחבירו שיעשה דבר שאינו הגון, אם כי בטענה זו יש לדון לגבי החבר גופא שאינו נחשב מכשילו כיון שיש לו טעם למה שלא יטיל תכלת בציצית זו, ואינו מחוייב להשאל לחבירו את הציצית, ויל"ע בזה.

ולכן יש לשים לב כשעושה תנאי לעשותו באופן המועיל.

כל אלו כתבתי לשואל דגלי אדעתיה שמחמיר על עצמו בלבישת ציצית האידנא של לבן בלא תכלת של היום, ומ"מ להלכה כתבתי בתשובה אחרת שאין חיוב כלל לחשוש לתכלת של היום מכמה טעמים וצירופים כמו שביארתי שם.

האם קשקשים מחוים חציצה בטבילת חונה

להוציא כמה שאפשר על ידי סבון ומה שנשאר אינו חוצץ.

מקורות: אאמו"ר בבנין בית נאמן פרק יז סק"ל בשם חוט שני ספי"ז.

מכתב מלאחר זמן השייך לתשובה זו

מכתב שהשבתי על מאמר שנשלח אלי מחכ"א בענין היתר דלדולי עור שפירשו רובן

מש"כ כת"ר בדעת החסדי דוד שחילק בין אבר ובשר המדולדלין וציפורן שפירשה מיעוטה שאין מניחתן ליפול לבד ובעיפון שפירשה מיעוטה שמניחתה ליפול לבד, ולפ"ז כתב כת"ר לדמות את דלדולי העור שפירשו רובן לציפורן שפירשה רובה שלא תחצוץ.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

לא הבנתי דסו"ס הרי המציאות כיום שדלדול עור מפריע ואין מניחתן ליפול לבד, ובאמת גם בזמננו ז"ל היה שייך להסיר דלדולי העור כמו שנקט המשנ"ב דיש אופנים שיתחייב בהן מדאורייתא, ובאמת גם בציפורניים משמע בסוגיות בהל' שבת דבד"כ היו מסירין על ידי כלי, ואולי סגי להחס"ד שכיון שבשעת הדחק אין מדקדקין בזה כיון שעשוי לנשור לבד, ממילא לא חשיב ליה חציצה, ואולי באמת נשתנה המציאות בזה ודרך להקפיד היום יותר כמו שרמז כת"ר, ויל"ע.

ועכ"פ באופן שהטובל אומר שהוא מקפיד על זה ורוצה להוריד ורק אינו יכול מחמת חילול שבת בודאי שלא שייך לומר שום סברא שנזכרה בפוסקים על אומדנא דמקפיד, דאפי' בציפורן נקט הרמ"א בסי' קצח ס"כ (ויעוי' להלן) דהאידנא השתנה הדין כיון שמסירין אותו אפי' שההסרה נעשית רק לצורך מצוה בלבד, וכ"ש בזה דודאי מודו להרמ"א בזה גם החולקים.

מה שכתב כת"ר באופן כללי שיש ללמוד לחלק מהדעות קולא מציפורן לדלדולי עור, יש להעיר שאם העור כבר יבש ואינו חי כלל מהגוף אינו ממש דומה לנידון הציפורן ולא לנידון אבר ובשר המדולדלין, וכשדבר יבש לגמרי ואינו חי וגדל מהגוף כלל ומקפיד עליו ק"ק לומר שנחשב חלק מהגוף, דעצם מה שהוא התייבש מהגוף אין לך פסיקה מן הגוף גדולה מזו וע"ע בסוגיות לענין תלישה מענפים יבשים בשבת ולענין דין הגדרת מחובר בענפים יבשים בדינים שנאמרו לענין מחובר לקרקע.

וגם בגמ' בנזיר דמייתי צד לדמות שיער העומד ליגזז לענבים העומדות ליבצר ומייתי לה בפוסקים, אבל ביבשו הענפים הוא דין אחר מענבים העומדות ליבצר כמשנ"ת.

כמו כן יש מקום להעלות סברא בטעם החילוק בין ציפורן לאבר ובשר המדולדלין דציפורן מתחילתה גדלה מחוץ לגוף ולא נחשב ששינתה כ"כ מצורתה וממקומה גם אם היא מדולדלת במיעוטה או ברובה, משא"כ אבר ובשר המדולדלין כשגדלין שלא במקומן אינם אלא כגוף זר, וממילא דלדולי עור דמי לזה יותר.

באופן כללי מאחר דיש כמה צדדים להחמיר בזה אם אפשר לתקן בקל אין אנו שומעין כ"כ להקל, ועי' בכללי ספקות דש"ך ופמ"ג, וגם כשהוא שעה"ד כגון בשבת ואין גויה לפנינו ליטלו בשינוי (כמ"ש הנקוה"כ והפת"ש) לפי המנהג שנהג את דברי הראב"ן כפשוטו כדעת הש"ך ס' קצח סק"ה (והוא פלוגתא גדולה כידוע) קשה להקל בזה.

ומאידך המשנה במקוואות פ"ט מ"ב אינו פירכא על ראב"ן דהראב"ן אפשר דמוקי לה בציפורן שלא היה בהדיא דעתו להסירו דבזה אם מלוכלכת או מדולדלת הו"ל חציצה כבר בסתמא, דגם הראב"ן לא החמיר אלא האידנא כלשון הרמ"א סי' קצח ס"כ שכל כך נהגו ליטול וכו', ר"ל שנשתנה הדין בהקפדה מאחר שנהגו ליטול לגמרי.

מש"כ כת"ר שפיר הו"ו כגוף ולא בטלי בשום גוונא כמדומה שט"ס נפל בתיבות אלו.

שביחא שאלות המצויות בהלכה

מה שצידד כת"ר לסמוך על השיטות שאבר ובשר המדולדלין אינם חוצצים או על השיטות שציפורן שפירשה בין רובה בין מיעוטה אינה חוצצת, גם אם נקבל כל החשבון שכתב כת"ר בדעתם, יש להעיר דבאופן כללי לפסוק כשיטות שלא הובאו בטושו"ע לקולא הוא דבר שאינו מקובל כ"כ ברוב מקומות גם אם הוא בדרבנן, עי' רב פעלים ח"ג סי' ז, וכן שמעתי ממו"ר הגר"א גרבוז בשם החזו"א או חד מרבוותא שדעה שלא הובאו בשו"ע אינה דיעה, וכמובן שהכל לפי הענין (ועי' פמ"ג יו"ד לא משב"ז סק"א).

[ויש להעיר רק מה ששגו בזה קצת להחליף בין נידון זה לנידון העה"ש ביו"ד סי' קי סעי' קיא על צירוף דעת המחבר כשיש הכרעת הרמ"א וההשואה בין הנידונים אינה נכונה דבודאי הרמ"א גופא דרכו בכ"מ שמתחשב בדעת המחבר, וכידוע שהרמ"א יותר מצרף שיטות מלהכריע כשטה אחת מהמחבר, וברוב מקומות אינו מיקל יותר מהכרעת המחבר, ובהרבה מקומות כשבא לחלוק כ' רק בלשון ויש אומרים בלא שום לשון הכרעה וזה מלמד שלא דחה דעת המחבר לגמרי, ולפעמים אף אחר שכ' ויש אומרים כך וכך חזר ופירש מה צריך לעשות כדי לצאת גם הדיעה שהביא המחבר, וזה ידוע לכל מי שרגיל בדברי מחבר ורמ"א].

באופן כללי כל הפוסקים שהזכירו בסתמא שציפורן שפירשה אינה חוצצת באיזה אופן שיהיה מחמת שבטלה לגוף יתכן דהיינו רק בצירוף שאינה מקפדת דהרי לא כתבו שהציפורן היא חלק מהגוף אלא רק שבטילה לגוף וא"כ היכא שמקפדת אולי לא אמרי' הכי, ובזה משוינן טעם ה"ר קרשקש שהבאתם שכ' שהוא מחמת שאינה מקפדת לטעם שא"ר שכ' שהוא מחמת שבטל לגופה.

מה שדן כת"ר במ"ש המרדכי שבועות רמז שמז דציפורן שעומדת לפרוש וכבר התחילה לפרוש וכו' לענ"ד כוונתו שלא היו רגילין לגדל ציפורניים כלל וכל מה שגדל קצת למעשה היה סופו להיקצץ וכ"ש אם התחיל להיקצץ ולפרוש קצת שגם עומד להיקצץ וגם התחיל להיקצץ, ויתכן שגרס דאבר ובשר אינן חוצצין ולכן אמר סברתו הנ"ל כמ"ש כת"ר, ומ"מ אינו מוכרח דיש לומר שלעולם גרס חוצצין אבל בהם יש טעם אחר שלא שייך כאן בציפורן וכאן הטעם הוא שונה.

ויתכן להביא ראי' ששייך חציצה בעור המדולדל ממ"ש הרמ"א שם בסכ"ב אבל יבלת או יתרת ואינן מדולדלין אינן חוצצין ומסתמא יתרת היינו בבשר או בעצם ויבלת כולל גם יבלת שהיא עור בלבד ומכיון שהוא גדל בדרך גידול בבשר אינו חוצץ כיון שאינו מדולדל אבל במדולדל ופירש רובו אפשר דחוצץ עכ"פ אם פירש רובו.

מה שהבאת מהחכמ"א שהקיל בדלדולי עור ומשמע שהסתפק כת"ר אם כוונתו רק באינה מקפדת או לא ולמסקנא נקט כת"ר לומר דגם במקפדת, והנה ז"ל החכמ"א (כלל קיט סעי' טז) ועדיף מציפורן שידוע שאין שום אדם מקפיד על קליפות אלו ואין דרך כלל לחתכן כי נושרין מאליהן והוי מיעוט שאינו מקפיד דלכולי עלמא אינו חוצץ עכ"ל, ומבואר ב'

שביחא שאלות המצוות בהלכה

דברים, הא' דעיקר דברי החכמ"א נאמרו באינה מקפדת והסתמך לצרף גם סברא זו, והב' דהחכמ"א הסתמך גם על מה שבזמנו לא הקפידו בזה כלל, וכמדומה שבזמנינו קשה לומר כן שאין מקפידות בזה כלל.

(ומ"מ יש אולי מקום לצדד דרך לרווחא דמילתא הזכיר סברא זו דאינה מקפדת אבל יש לדחות צידוד זה ולומר דבציפורן הוא סתמא אינה מקפדת וכאן אינה מקפדת כלל אבל במקפדת להדיא לא כמ"ש ראב"ן וכמו שהחמיר לכתחילה החכמ"א גופיה בסי' קיח וסי' קיט כדלהלן).

כל הנ"ל כתבתי מקופיא ולא להלכה בפרט שקשה עלי להחמיר על בנות ישראל בשעת הדחק, אבל לכתחילה ודאי ראוי ליטלו עכ"פ בפירוש רובו ומקפדת, וגבי שבת לא עדיף ממש"כ הנקוה"כ והפת"ש לעשות בשינוי על ידי גוי, וכשאין גוי יש לדון בזה דגבי ציפורן החכמ"א בכלל קיט סט"ו הקיל באין גויה, (וגם הש"ך אע"פ שמצריך לטבול שנית אבל מיקל בדיעבד בטבלה וכבר היתה וכו') אבל גם החכמ"א בסוף כלל קיח הזכיר שטובלת אחר כך שנית אע"פ שהיה בשבת, ומאידך גיסא כאן אם יבש העור יש כאן יותר שאלה וגם אם מקפדת יש לדון בזה כמשנ"ת ויש להתיישב בדבר.

האם ילדים חייבים בקידוש והבדלה

קטן שהגיע לחינוך חייב בקידוש והבדלה.

מקורות: לענין קידוש ראה בנו"כ ריש סי' רעא ומשנ"ב סק"ב.

ובראבי"ה

ברכות סי' סב הביא בשם הירושלמי ברכות פ"ג ה"ג וז"ל, א"ר אדא וחייבים בקידוש היום ובהבדלה בקידוש דכתיב זכור את יום השבת זוכרהו על היין בכניסתו לקדש על שולחןך אם כן מה ת"ל שמור את יום השבת שמרהו וקדשהו מעשיית מלאכה ונשים ועבדים וקטנים הואיל שישנן בשמירת שבת חייבים בקידוש היום, ובהבדלה מנין דכתיב ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה וגו' הואיל וחייבים בשימור צריכים להבדיל בין קדש לחול בין שבת לששת ימי המעשה אם כן מה תלמוד לומר ובהמתך וגרך אשר בשעריך אלא קטן ועבד ואמה שישנן במקצת מצות שחייבים בתפלה ובברכת המזון ובמזוזה לפיכך חייבים בקידוש והבדלה כישראל אבל גר תושב אינו אלא בשימור שבת בלבד כבהמה ולפיכך פטור מקידוש ומהבדלה כבהמה תפתר בגר תושב אבל גר צדק הוי כישראל לכל דבריו

שביחא שאלות המצוות בהלכה

עכ"ל, ולענין נשים בהבדלה ע"ע שו"ע ורמ"א ס"ס רצו.

מה ההגדרה של פת שחרית למי שעשה סדר יום מותאם אישית

קיבלת

השאלה מה ההגדרות של פת שחרית לענין אדם שקם מוקדם יותר או מאוחר יותר או ניעור כל הלילה או ישן שנת קבע ביום או יש בלילה וקם באשמורת וחוזר לישון לאחר תפילת שחרית.

והנה יעוי' במשנ"ב סי' קנז לענין דין האכילה של קודם חצות שאם לא אכל קודם חצות הרי הוא כזורק אבן לחמת (פסחים יב), שכתב המשנ"ב שם שהוא לפי זמן קימתו מן השינה, ומקורו מהמג"א סי' רפח סק"א.

וראיתי מי שהעיר על המשנ"ב מדבריו בסי' רפח סק"ב שהביא שם את דעת הא"ר שמי שלומד או מתפלל יכול להקל לענין אכילה אחר חצות, ולא הזכיר תירוצו של המג"א דחשבי' לשעות מזמן הקימה ושאינו אחר ו' שעות, ולענ"ד אין כאן הכרח שיש סתירה במשנ"ב דיש לומר שעיקר מה שנתקשה המשנ"ב שם הוא לענין מי שכבר עברו עליו ו' שעות גם מזמן הקימה דבזה לא יוכל לסמוך על קולתו של המג"א.

ואמנם ביארתי לעיל בתשובה הסמוכה דהגדרת הפת שחרית היא הגדרה שונה מההגדרה של אכילה קודם ו' שעות, שהגדרת הפת שחרית הוא לאכול מה שצריך לגופו כדי שלא ירעב מלבד סעודת הקבע שאוכל אחר כך.

והנה בגמ' ביומא עו אי' דמתחילה היו דומין ישראל לתרגולין המנקרין עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה בבוקר ובערב, ומבואר שעיקר צורת האכילה צריכה שתהיה קבועה בשעות, ומ"מ צריך לדאוג גם להגדרה של לא ירעבו ולא יצמאו שלא יבוא לידי רעבון וחולשה, שזה ביארתי לעיל ע"פ הגמ' בב"ק צב וע"פ דברי הטור סי' קנה.

והנה יש מקום לומר דהגדרת פת שחרית אינו דבר שמתחייב על ידי השינה אלא מחמת שמתחיל את היום ולכן צריך לאכול כדי שלא ירעב כל זמן שלא הגיע עדיין זמן הסעודה הקבועה, ופת שחרית היא מעט ואינו סעודת קבע כמו שביארתי לעיל.

ולענין מי שעומד בין זמן סעודה שביום לבין זמן סעודה שבלילה והוא רעב, האם ראוי שימתין כדי לקיים דברי הגמ' ביומא הנ"ל או שיאכל כדי לקיים דברי הגמ' בב"ק הנ"ל, נראה שיטעם דבר משהו, שבזה מקיים שניהם שהגמ' ביומא לא דברה אלא על עיקר זמן קביעת האכילה בסתם בני אדם שאין להם צורך לאכול בכל שעה ומאידך יש להם צורך לאכול ולכן ראוי לקבוע לזה זמנים קבועים בכל יום ולילה.

ואמנם בגמ' בב"ק שם הובא פסוק נוסף (מלבד הפסוק של לא ירעבו) דמבואר שם שאחר ק"ש ותפילה יש לאכול ולשתות, עי"ש הפסוק, אבל יש לומר דכך מצוי שבבוקר כיון

שביחא שאלות המצויות בהלכה

שעברו עליו הרבה שעות מאכילה של אתמול שצריך לזהר שלא ירעיב עצמו ואילו קודם סעודה של ערב הוא פחות מצוי שירעב, כך יתכן לומר.

ומאידך גיסא יש בזה קצת דוחק לומר דענין פת שחרית הוא רק כדי שלא ירעב ולא דין בפת שחרית, אבל עכ"פ יש לומר דחלק מענין פת שחרית הוא כדי שלא ירעב, וטעם זה שייך אף כשאנו שחרית ממש.

וממילא יש לומר דהכל לפי הענין, דלגבי אדם שקם מוקדם או מאוחר יאכל פת שחרית כל זמן שמרגיש שאוכל כדי שלא לרעוב, ומי שניערור כל הלילה יש לעיין אם יש כאן הגדרה של פת שחרית וכנ"ל, אבל גם הוא צריך לשים לב שלא ירעב ולא יצמא ויאכל כל צרכו.

עד כמה זמן אחרי שינת לילה אפשר עדיין לקיים פת שחרית

בזמן שאז האדם מספיק לאכול כדי שלא יבוא לידי רעבון.

הנה

יעוי' בטוש"ע שחילקו דין אכילה של שחרית לב' סימנים, דדין פת שחרית שמצלת מן המחלה השיתו בסי' קנה לענין אכילה קודם שילך ללימודו, ודין סעודה שיאכל קודם חצות וכל פרטי הדינים בזה השיתו בסי' קנז אחר שלמד ועסק במלאכתו, ומבואר בזה דשיעור פת שחרית אין ההגדרה לאכול קודם חצות אלא הגדרה אחרת.

והנה בטור שם לענין פת שחרית הביא דברי הגמ' בסוכה כו ע"א כדטעים בר בי רב ועייל לכלה, ויעוי' ברש"י על הגמ' שם שכתב כדטעים בר בי רב ועייל לכלה בבוקר, כשהולכין לבית המדרש, ודואג שמא ימשכו השמועות, וטועם מלא פיו ושותה עכ"ל, ומבואר בזה שההגדרה של המבואר שם הוא שמקדים לאכול כדי שלא ירעב.

ומבואר מתוך דברי הטור שאם לא יעשה כהבר בי רב הנ"ל אלא ירעיב עצמו וימתין לשעה שישית של מאכל ת"ח לא יקיים בזה פת שחרית.

ויש לציין בזה עוד דבגמ' ב"ק צב מייתי קרא לענין פת שחרית לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש שע"י פת שחרית ינצלו ממכות אלו, וז"ל הגמ' שם, מנא הא מילתא דאמור רבנן השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה ואמרי אינשי שיתין רהוטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך דכתיב לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש ע"כ, ומבואר שההגדרה של פת שחרית הוא כששומר עצמו שלא יבוא לידי רעבון.

ובסיום הדברים יש לציין דבגמ' שם משמע שסתם בני אדם אינם מאוכלי פת שחרית עי"ש, ואילו בגמ' פסחים יב מבואר שסתם בני אדם אוכלים בד' שעות שביום, ולפי דברינו ניחא שפת שחרית הוא ענין אחר וכמשנ"ת.

האם אפשר לקיים פת שחרית במזונות ובפירות

במזונות

אפשר ובפירות אי אפשר (יעוי' פמ"ג או"ח סי' קנה משב"ז סק"א ע"פ תוס' ברכות לז ע"ב ד"ה אמר).

ומ"מ גם בפירות יש תועלת, שעדיף לאכול פירות מלא לאכול כלל, כדי שלא תיחשב אכילתו שיאכל אחר חצות כזורק אבן לחמת (עי' פסחים יב ע"ב, ולענין דברי הגמ' בסוכה כו ע"א ביארתי בסמוך בתשובה על שיעור האכילה).

ואם אינו אוכל כלום ג"כ אפי' שתיית קפה יש בה תועלת, שכן מצינו בכ"מ שת"ח אסור להם לישב בתענית, משום שממעט במלאכת שמים (עי' תענית יב), וממילא כל מה שמחיה את גופו מחולשת התענית מועיל משהו.

וגם לענין הנזכר של זורק אבן אם שותה קפה שיש בו ריכוז המועיל לגוף או שתייה אחרת כיו"ב, יתכן שמועיל ג"כ שאם שותה קודם ו' שעות שתייה כזו ואכל אחר חצות לא ייחשב כזורק אבן לחמת, (ועי' עוד באשל אברהם מבוטשאטש ובכה"ח).

ולענין שתיה גרידא אמנם הפמ"ג מסתפק (א"א קנז סק"ג) והאחרונים מקילים לענין שלא ייחשב כזורק אבן לחמת (עי' ביאורים ומוספים רפח א), אבל שתיה שיש בה ריכוז של דבר השווה לאוכל כגון קפה יש מקום לומר דגם הפמ"ג מודה.

מה הנמזות שיש לאכול פת שחרית

הכמ ות

לאכילת פת שחרית קודם הלימוד היא כביצה או יותר מעט ולא אכילה רבה, אלא הסעודה העיקרית היא לאחר לימודו.

מקורות: יעוי' סוכה כו ע"א כדטעים בר בי רב וכו' שהיה טועם משהו קודם הלימוד ונכנס ללימוד, השמועות לא היו נמשכות אחר ו' שעות של מאכל ת"ח.

וכמבואר בטור ס"ס קנה שפת שחרית הוא הכביצה פת הזה ואכילת פת שחרית היא רק מעט כמ"ש הבה"ל ס"ס קנה ואעפ"כ הוא באכילת פת, ואילו זמן הסעודה הוא בסי' קנז אחר זה בשעות שאחר כך.

וכמבואר בסדר הסימנים וההנהגה בטוש"ע סימנים קנה קנז, ולהכי בסי' קנה כ' הטור קודם שילך לב"ה יכול לאכול פת שחרית וכו' ובסי' קנו כ' ואחר כך ילך לעסקיו וכו' ובסי' קנז כ' וכשיגיע שעה רביעית וכו' ואם ת"ח הוא וכו' ימתין עד שעה שישית.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

והנה השיעור הזה של כדטעים בר בי רב וכו' הנ"ל כ' ברש"י שם שטועם מלוא פיו ושותה, ושיעור האכילה דמיירי שם הוא כביצה פת או מעט יותר וכמבואר ברמב"ם ופוסקים לענין הגמ' סוכה שם.

ויעוי' בביאור הלכה סו"ס קנה שכ' דמשמע בטור שיאכל אז (היינו בפת שחרית שאוכל קודם הלימוד) רק מעט.

**בגמרא נדה ל' ע"ב כתוב שמלמדין את כל התורה בולא את העובר,
האם ידוע מי הוא המלמד האם זה מלאך או נשמת האדם, וכן
האם הוא לומד כבר מתחילת העיבור או לא**

יעורי'

בתנחומא פרשת פקודי ששם יש שינויים והרחבת דברים בענייני הגמ' שהזכרתם, וגם נדפס בנפרד כמדרש יצירת הולד בנוסח שונה באוספים של מדרשים קטנים כמו באוצר מדרשים של י"ד אייזנשטיין, והמשמעות הפשוטה שם שהמלאך הוא זה שמלמדו, שנזכר שם שהמלאך מלמדו כמה דברים ומסתמא גם מה שנזכר בגמ' לענין לימוד התורה הכונה לאותו המלאך שמלמדו.

ומיהו בל' הגמ' משמע שאין זה אותו המלאך שסטרו ביציאתו, דהרי קאמר ומלמדין וכו', ושוב קאמר שביציאתו בא מלאך וסטרו וכו', א"כ אין מדובר באותו המלאך שהיה עד עכשיו אלא מי שבא עכשיו, ויעוי' במדרש שם דבמעי אמו ב' מלאכים מלוין אותו, ואולי להכי נקט בגמ' מלמדין אותו בל' רבים דהיינו ב' המלאכים, אולם לענין האזהרות שם הובא רק על מלאך אחד.

ובאמת במהרש"א פי' דהמלאך שסטרו על פיו אינו מלאך של רחמים אלא שטן עי"ש, ולפ"ז מבואר דמלמדין קאמר בל' סתמא על מי שהוא שליח גבוה, על דרך המלאך הגואל אותי יעו"ש בפי' רמב"ן ודו"ק, משא"כ הכא קאמר מלאך דבא לומר כל שהוא מלאך של חבלה, ע"ד מה דכתיב ויבואו שני המלאכים וכתיב כי משחיתים אנחנו, ועדה"כ ומלאך אכזרי ישולח בו.

ויעוי' בפסקי רבינו אביגדור צרפתי מבעלי התוספות פרשת נצבים מדרש, לא בשמים הוא [דברים ל'] אלקים הבין דרכה וגו' [איז כ"ס כ"ג] ואומר [שס כ"ד] כי הוא לקצות הארץ יביט ד' תחת כל השמים [ירמיה], ישמחו "השמים" בגימ' נשמה, כי לנשמה מגיד התורה ומשביעה, ובגמרא מפרש כן בהלו נרו ע'לי ר'אשי [איז כ"ט ג'] ר"ת ע"ר, לפי כי ע"ר ימים הולד בגוף אמו ומלמדו כל התורה ונר דולק על ראשו ורואה מסוף העולם ועד סופו עכ"ל.

שביחא שאלות המצויות בהלכה

ויש לפרש דהמלאך מלמד לנשמה, ולא שהנשמה היא המלמדת אלא הלמידה.

ולענין שאלתך השניה אם כבר בתחילת העיבור מלמדו, יעוי' הלשון שם דמשמע שעל כל זמן העיבור מלאך מלווהו ומדבר עמו, חדא לפי סדר הדברים שם נזכר שהקב"ה קורא לטיפה וכו' ולא נזכר שיש הפסק בינתיים אלא הסדר הוא אחד אחר השני, וגם בגמ' יש מקום לדייק כן אבל במדרש יש משמעות נוספת מסדר הדברים שנזכרו שם.

ועוד יש לדקדק ממה שנזכר שם אחר זה דט' חדשים וכו' ומשמע דעד עכשיו מיירי' לענין כל הט' חדשים שהמלאך מלווהו, ואע"פ שלא נזכר להדיא מלמדו כל התורה כולה אלא ענייני שכר ועונש, מ"מ היינו הך דהתורה היא ג"כ לימוד האדם להיטיב דרכיו ולעשות רצון קונו, יעוי' במסילת ישרים ריש הזהירות.

וגם במדרש שם מייתי קרא ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצוותי וחיה, והיינו כלול בזה ענין לימוד אזהרות התורה"ק, והיינו קרא דמייתי בגמ' שם.

ולענין מה ששאלת שוב שאם מלמדו את התורה הרי אין מלאכי השרת מכירין בל' ארמי והאיך מלמדו כל התורה כולה.

יש לציין בזה דראשית כל הן אמת שיש מן הפוסקים שנקטו שחלק מן התורה נתנה בל' ארמי כמ"ש הרמ"א בהל' גיטין ובתשובת רמ"א, אבל אינו פשוט כלל, וכמ"ש בגמ' על בבל שקרוב לשונם ללשון תורה ומשמע שאין בתורה חלק שהוא לשון ארמי ממש, ועי' באריכות בהקדמת עוז והדר לתרגום אונקלוס.

אבל לגופו של ענין נראה דכאן מודו כו"ע שאין המלאך מלמדו בל' ארמי הכל כיון שאינו מכיר בו.

או יש לומר דהנה אמרי' בגמ' שלהי סוטה דגבריאלי שאני ומכיר בל' ארמי ועפ"ז אמרי' בגמ' שם לענין מה דמיירי התם דמיירי בגבריאלי וה"נ יש לתרץ עד"ז דמיירי בגבריאלי, וגם יש לומר דגבריאלי וכל דדמי ליה ממין מלאך שמכיר בל' ארמי שהן מיעוט מלאכים ולא נקט התם גבריאלי אלא משום דנזכר בו להדיא שם לו ע"ב עי"ש, אבל אפשר דה"ה יש אחרוני מלאכים שמכירין ל' ארמי.

וגם יש לומר דאין אנו מכירין בטיב כל התורה כולה המבואר בל' הגמ' שם, דהנה לגבי הלל אמרי' בשבת לא זוהי כל התורה כולה וכו' ובהקדמת רמב"ן על התורה אי' דכל התורה צירופי שמות וכו' ועי' בזוהר לענין סיפורין דאורייתא אינון מלבושין וכו', ועי' באוה"ח לענין תורת המלאכים מה שלא רצו שיימסר לילוד אשה וביאור ויכוח מרע"ה לפ"ז, וכבר ציינתי לעיל בתשובה זו דבמדרש תנחומא הובא לימוד כל התורה כולה באופן אחר מבגמ' עי' בדברי לעיל, ובמדרש אי' דהחכם שונה ב' הלכות היום ב' הלכות למחר עד שמסיים כל התורה כולה אף שאינו במובן כל התורה כולה ממש.

ואף שהביא כת"ר ענין מש"כ אחרונים שישאר בולד רושם מן הלימוד שיוכל ללמוד

שביחא שאלות המצוות בהלכה

אח"כ, הן אמת שכעי"ז כ' גם כמה מפרשים על הגמ' אבל מי יודע באיזו דרגת רושם המבואר שם.

האם אפשר להיעזר בנשים לקשור ציציות לחיילים הרבים המבקשים ציציות בזמן המלחמה

בני

ספרד יכולים להשתמש בציצית כזאת (או"ח יד א) ובני אשכנז לכתחילה לא (רמ"א שם, ולענין הדעות האוסרות עי' הגהות מיימוני הל' ציצית פ"ג ועוד), וכעת בשעת הדחק אם האפשרות לייצר כמויות ציצית לכל הנזקקים הוא רק בתוספת כח עזר של נשים נחשב בדיעבד ויש להקל להכין לחיילים גם לבני אשכנז, אולם כל חייל לגופו מצוה שירכוש בחנות ציצית שכשרה לכתחילה לדעת הרמ"א.

גם בני ספרד אם יש להם אפשרות בקלות לחשוש לדעת המחמירים ראוי לחשוש לכך, וזה מכונה "מהיות טוב אל תקרי רע" ו"אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות", ובפרט בדבר שיש שיטה שהוא פסול מדאורייתא (בפרט דהרי לשיטתם הרי יותר טוב שלא ילבש ציצית כלל מאשר ציצית ד' כנפות הפסולה לשיטתם, וא"כ בודאי טוב לחשוש לזה כשהוא בקלות).

מקורות: בשולי היריעה יש לציין לגבי לשמה אם אשה קשרה ציצית ואומרת שכיוונה לשמה, או שהיה שם איש שאמר לה לפני עשייתה שתעשה לשמה וכיוונה לשמה, הרי זה כשר (ראה או"ח יא, א, ומשנ"ב וביאור הלכה שם, ובמשנ"ב סי' יד שם).

ומ"מ יש בזה נידון וסתירות בפוסקים האם מועיל לשמה במחשבה בלא דיבור, ומ"מ סתמתי מה שכתב המשנ"ב בהל' ציצית בבה"ל שם בשם מהר"ם בנעט דסגי במחשבה של האשה.

האם אפשר לברך המפיל על שינת ארעי

נראה

דאין לברך על שינת ארעי דהתקנה היתה על שינת קבע כלשון הברכה שתשכיבני לשלום ותעמידני לשלום וכו' והאר עיני פן אישן המות, ומכיון שהוא ברכה על המיטה כולל בזה עוד דברים ששייכים למיטה כמו ותהא מיטתי שלמה לפניך דהיינו שלא ימצא פסול ביוצאי חלציו (ויש צד בפוסקים מחמת זה שתה"מ אינו הפסק משום שהוא שייך גם לברכה וכו"ל), ומיטה היא שינת קבע כמו שמצוי כמה פעמים הלשון הישן על מיטתו, כמו לענין ברכת התורה (או"ח סי' מו) ועוד.

וכן בגמ' ברכות ס ע"ב אי' הנכנס לישן על מיטתו אומר וכו' המפיל חבלי שינה וכו', והיינו על מיטתו דוקא, ואף שיש פוסקים שגם מי שאינו ישן צריך לברך (חי"א הובא בבה"ל ריש סי' רלט) מ"מ לדידן התקנה היא על שינה ממש כדעת רוב האחרונים.

ושו"ר שבאשל אברהם להרב מבוטשאטש סי' הנ"ל ג"כ נקט שאין ברכת המפיל על שינת ארעי אלא שמשמע מדבריו שצורת התקנה היתה שהמפיל על שינת קבע יפטור גם שינת ארעי שבינתיים עד השינת קבע הבאה בלילה הבאה עי"ש, ומ"מ נקט שם שטוב להרהר הברכה, ולמעשה יש מקום לומר דגם בהרהור הברכה אינו מחוייב.

האם מותר בזמן הרחקות להסיר מנו"ב סדין או שמיכה כדי שתתעורר

אסור.

מקורות:

בפוסקים מוכח מכ"מ שסדין או שמיכה דינם כבגדיה (ראה פסקי משנה הלכות עמ' מו, סוגה בשושנים פ"ג ס"ח, וע"ע בדרישה קצד ס"ד והו' בסדרי טהרה סק"ח), וממילא יש בזה האיסור של נגיעה בבגדיה שהוא אסור כמ"ש התשב"ץ (ח"ג סי' נח סק"ט והובא בפתחי תשובה סוף סק"ג), וכן מבואר בהרבה פוסקים איסור נגיעה בבגדים (עי' חיים שאל להחיד"א ח"ב לח מג, ערוך השלחן ס"כ, ועוד).

מי שהפריש חלה במקום אשתו האם צריך לשלם לה עשרה זהובים כדין חוטף מצוה מחבירו

אין

צריך לשלם לה שכך נקטו רוב הפוסקים ושכך מסתבר ועוד שספק ממונא לקולא.
מקורות: נראה שהגדרה של שייכות האשה בהפרשת חלה הוא קדימה לבעל,
וכל' השו"ע סי' רסג ס"ג שהנשים מוזהרות בו יותר מהאנשים, ומהטעם שכ'
השו"ע שעסוקה בצרכי הבית ומהטעם שכ' המשנ"ב שם סקי"ב שכבתו נרו של
עולם וכן הוא בטור שם, ולפ"ז ה"ה בחלה שהיא טמאה חלתו של עולם כמ"ש
המשנ"ב סי' רמב סק"ו, והוא מב"ר ס"פ יז ותנחומא ר"פ נח (ועי' שבת לא ע"ב),
וכמו שמצינו שדין חלה נלמד מהמשנה יחד עם הדלקת הנר שהנשים מוזהרות בו
יותר, כדמוכח ברעק"א בסי' רסג שם, עי"ש, וכן מוכח ג"כ כבר בר"ן שבת יג ע"א
שנשים מוזהרות יותר גם בחלה, אבל לא שהחובה הופקעה מהבעל וניתנה לאשה,
וממילא מכיון שהבעל שייך גם בחיוב ורק יש קדימה לאשתו, בזה לא מצינו
שניתן לתבוע בזה עשרה זהובים.

ואף שיש שנקטו שבהלכות חלה ונדה והדלקת הנר אזלי' בתר מנהגי בית אביה ולא בתר
מנהגי הבעל, היינו משום שהיא אמורה לעשותו, אבל כשהבעל עושה הדבר חשיב חיוב
גמור לגביו וכמצוה שהוא מחוייב בה מכלל חיובים המוטלים עליו מחמת נכסיו ואכילתו.

ושוב ראיתי שבפתח הדביר או"ח סי' רסג ס"ה הביא בשם היעב"ץ שבחוטף נר שבת
מאשתו צריך לשלם לה עשרה זהובים, אלא שאכן במנחת אשר ח"ג סי' טז תמה עליו על
דרך מה שכתבתי עי"ש, וכן ראיתי כעת שבכה"ח כ' בשם המחזיק ברכה אות ג' שאין צריך
לשלם לה י' זהובים.

האם אפשר לומר ברכת המפיל מי שאינו הולך לישון

לא.

מקורות:

המ"ב מביא דעת החי"א שהשינה היא על הבריאה כברכות השחר, ולמעשה הכריע המשנ"ב שלא כמותו, וכן החזו"א ועוד פוסקים ובפרט מפוסקי זמנינו החמירו בהרבה בהפסק בין המפיל להשינה ועי' בנו"כ על השו"ע שיש שהחמירו אפי' שלא להפסיק באמירת ק"ש, ואע"פ שבתוס' בברכות יא לא משמע שסברו כן, והראוני שכ"כ המהר"ץ חיות ועוד כמה אחרונים בדעת התוס', מ"מ עכ"פ לענין המפיל באופן שאינו ישן אין בכחינו להתיר לברך ברכה זו למי שאינו הולך לישון נגד הכרעת המשנ"ב והפוסקים בפרט שספק ברכות להקל, וגם לענין ברכת השחר שמברך על הנאתו מחמת טבע העולם הוא חידוש, והבו דלא לוסיף עלה.

ערכי הנשוי ליהודיה האם לתת להם צדקה

נחל
קו

הפוסקים בדין מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל האם הוא רק כשבא לבקש צדקה יחד עם עניי ישראל, או גם בעכו"ם שבא בפני עצמו, ולמעשה הכל לפי הענין, דאם לפי המצב העכו"ם יאשים אותו במה שלא נותן לו צדקה, כגון במקרה שהאשה היהודיה יש לה קרוב משפחה שידוע כבעל צדקה שאינו נותן צדקה לקרובתו הזאת, ותאשים אותו בחוסר מוסריות, יש לו לפרנס אותה ג"כ, ומצד שני אם יש לו דרך להשתמט מזה בלא לעורר מריבה ומדון יש לו להשתמט.

לפי התקנה אפשר לתת להם מעות צדקה ממש כשבא להתפרנס עם ישראל או כשיש בכך צורך.

ולגוף הענין מה דין תינוק שנשבה האם דינו כישראל או לא, ידוע שהגריש"א החמיר בזה, ואילו החזו"א הקיל בזה, אולם גם החזו"א בריש ספרו ליו"ד כ' שיש להכריע בכל מקרה לגופו, ובאופן שנישאה היהודיה לעכו"ם שהוא איסור בסיסי שאף הרדודים נמנעים ממנו, והוא ידוע כבעיטה לכל קדשי ישראל, מסתבר שאין דינה כבר כתינוק שנשבה כשהגיעה לדרגה זו, ועכ"פ יש לחשוש שאין דינה כתינוק שנשבה, ולכן אין להחשיבה כישראל לענין נתינת צדקה, אלא רק מחמת הך דינא דמפרנסין וכו' שצריך לתת מחמת בעלה הגוי מפני דרכי שלום כשיש צורך בכך.

(ויש לדון אם תקנו דרכי שלום במשומד כמו בגוי עכ"פ בזמנינו שאינם מבינים דרכי אמת,

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

כמו שהורה החזו"א שאין מורידין ואין מעלין במשומד שכן לא יבין את דרכנו, אבל כאן יש עכ"פ דרכי שלום מצד הגוי).

מקורות: ראה דרך אמונה הל' מתנות עניים פ"ז ה"ז סקמ"ד ובמה שציין שם ובהכרעתו ע"פ הר"י קורקוס, וכן עי"ש בפ"א סקנ"ג, ושם בפ"ז סקמ"ה כ' שתקנה דרבנן היא שמותר להוציא מעות צדקה ע"ז כדי שלא יהא איבה, וע"ע בדברי בתשובה הקשורה לזה 1665.

מה הם הברכות שאפשר לצאת בהם ידי חובת מאה ברכות ואם אפשר לצאת מחבירו ברכה שאינה מחוייב בה

הברכות

שאפשר לצאת בהן יד"ח מאה ברכות הם ברכות שיש בהן שם ומלכות, כגון תפילות וברכת הנהנין וברכות אחרונות ואשר יצר וברכות הראייה.

נזכר בפוסקים הענין שאומרים דברי שבח להשלים מאה ברכות, אבל כמו שכתבתי כבר בכ"מ נראה שנאמר רק לרווחא דמילתא, ועכ"פ להלכה אינו פוטר האדם מלברך מאה ברכות בשם ומלכות.

אדם יכול להוציא חבירו במאה ברכות רק בברכה שמחוייב בה או שיכול לברך אותה, ומ"מ דנו הפוסקים לגבי דברים מסויימים איך להחשיב הברכה, כגון ברכה שמברך העולה לתורה, שיש צד להחשיב שהוא שליח של הציבור וממילא יש צד שיוכל לצאת בה [עי' אור"ח רפד ג' ומשנ"צ סק"ה ומשנ"צ סי' מו סק"ד], וכן יש צד במשנ"ב [מו סוף סק"ד] שיכול לצאת בשעת הדחק בחזרת הש"ץ, כיון שהש"ץ הוא שליח הציבור לומר חזרת הש"ץ שהוא חיוב המוטל על הציבור, אבל בברכה שאינה מחוייב בה א"א להוציא כלל לענין מאה ברכות, ויש מן האחרונים שחששו למי שמתכוון לצאת בברכה כזו משום ברכה לבטלה.

האם זמן קריאת שמע על המיטה מתחיל משקיעת החמה או מצאת הכוכבים לענין מי שהולך לישון בבין השמשות

יכול

לקרוא אז ק"ש שעל המיטה בספק לילה וגם לצרף הצדדים שיוצא בק"ש שעל המיטה בלא לילה, ואינו מחוייב לקרוא שוב בספק כזה לאחר מכן בהמשך הלילה ק"ש שעל המיטה כשיתעורר משנתו וילך לישון בפעם השניה, אבל הק"ש דאורייתא יצטרך לקרוא.

ולענין פרטים נוספים כתבתי בזה בתשובות הסמוכות על הקורא ק"ש לאחר פלג המנחה.

מי שהלך לישון לאחר פלג המנחה וקרא ק"ש שעל המיטה אז וקם והתפלל ערבית ובהמשך הלילה ישן פעם שניה האם נפטר בק"ש שעל המיטה שקרא ראשונה או לא

הנה

הנידון האם קודם הלילה הוא זמן ק"ש דאורייתא הוא מחלוקת ראשונים, ולהלכה נפסק שאינו זמן ק"ש, אבל לענין ק"ש של בית הכנסת קורין אז, ומ"מ א"א ללמוד לענייננו מק"ש של בית הכנסת מכיון ששם הוא תקנה לעמוד בק"ש מתוך דבר של תורה ביום, אבל תקנת ק"ש שעל המיטה הוא בלילה, ומ"מ אמר לי הגר"ע פריד שיכול להסתמך על זה מכיון שמצינו בכמה מקומות בדברים דרבנן שסומכין על פלג המנחה מעיקר הדין כמו בנר חנוכה ועוד.

ודיברתי על זה גם עם הגרש"צ רוזנבלט והיה נראה מדבריו (אם אמרתי השאלה נכון) שלא סבר כן כ"כ שק"ש שעל המיטה שלאחר פלג המנחה יועיל, ואמר שצריך להתיישב בדבר.

ולמעשה הנה ראוי לומר ק"ש שעל המיטה אפי' כמה פעמים כמ"ש הרמ"א סי' רלט ס"א, וכן עיקר ק"ש הוא כדי לישן מתוך ד"ת, עי' ברכות ה', וא"כ ראוי לקרוא ק"ש שוב פעם, בפרט למנהג ירושלים שנזהרו שלא להתפלל מעריב בפלג, ובפרט למי מה שנתחבטו הפוסקים למה אינו תרתי דסתרי להתפלל בפלג למי שמתפלל אז מנחה, ממילא יש כאן כמה טעמים וראוי להדר בדבר שהזכירו הפוסקים שראוי להדר בו.

ואע"פ שכ' הפוסקים שלא לכפול לגמרי כל הק"ש אלא בלא פסוק ראשון (עי' משנ"ב שם) מ"מ כאן יקרא בפעם השניה כל הק"ש.

ומ"מ אם ממהר לשנתו ורוצה להקל בזה יש לו על מי לסמוך ואינו מחוייב בזה מכיון שכל דין ק"ש שעל המיטה אינו חיוב גמור מעיקר הדין כדמשמע בגמ' מצוה וכו' ולא תגני בלא ק"ש, ואע"פ שקבלנוהו לחובה מ"מ במקום ספק אפשר דלא קבלנו.

מה הדין מי שהולך לישון ב' פעמים בלילה מתי יקרא ק"ש שעל המיטה

לענין

מי שישן פעמיים באותו לילה, מסתבר שאומר ק"ש לפני הפעם הראשונה שהולך לישון אם היא שינת קבע, שכן אסור לו לישון שינה קבועה בלא לומר ק"ש שעל המיטה (לדידן שקיבלנוהו בחובה), ואילו בפעם השניה הרי כבר אינו מחוייב, שהרי מי שקם ממיטתו באמצע הלילה וחוזר לישון אינו מחוייב בק"ש שוב פעם, וכמו שדנו הפוסקים על דינים אחרים לענין הקם מיטתו בלילה (עי' משנ"ב סי' ד), אבל פשיטא שק"ש שעל המיטה נפטר בפעם אחת, וכמו לענין המפיל שאין צד שיצטרך לברך בכל פעם שהולך לישון (ועי' ביאור הלכה סי' קלט מש"כ בשם החיי אדם שהוא על מנהגו של עולם, וגם להבה"ל גופיה לא נקט שצריך לומר המפיל לפני כל פעם שהולך לישון שכן תיקנו על שנת הלילה), וכן נקט הגר"ח"ק (אישי ישראל תשובה רפד) שאם ישן וחזר וניערור אינו צריך לחזור ולקרוא ק"ש שעל המיטה.

והגר"ע פריד שליט"א אמר לי (ועיקר דבריו הי' לענין הישן לאחר פלג המנחה אבל נראה שכוונתו גם למי שישן שינה לא עיקרית בתחילת הלילה) שמי שהולך לישון וקם מסתבר שאומר ק"ש שעל המיטה בפעם שהיא השינה העיקרית של הלילה, ואם הפעם השניה היא הפעם העיקרית עליו לומר ק"ש לפני הפעם העיקרית.

ואין דבריו סותרים לדברי הגר"ח"ק הנ"ל שלא דיבר באדם שנח בתחילת הלילה.

ובכל האופנים כשהולך לישון בתחילת הלילה צריך לבדוק שהוא לפי הדינים המותרים לישון אם יש לפני מעריב או לפני ק"ש.

מי שישן שינה שאינה קבועה האם מחוייב בקריאת שמע שעל המיטה

בגמ'

נזכר לענין ק"ש שעל המיטה ואל תשב על מיטת ארמית דהכונה לא תיגני בלא ק"ש, ומשמע שצורת ק"ש שעל המיטה נאמרה לענין שינת קבע על מיטתו, וממילא מי שמניח ראשו בין ברכיו עליו לא נאמר דבר זה, וגם שינה אקראית אפי' ע"ג מיטה נראה שיקרא ק"ש שעל המיטה רק לפני הפעם השניה שהולך לישון.

והטעם שנקבע רק על מיטתו יעוי' בברכות ה' דמשמע שיש בק"ש שמירה מיוחדת לישון על מיטתו וכל' הברכה (הובאה בברכות ס ע"ב) שנזכרו בה כמה ענייני שמירה הנצרכים לישון על מיטתו, משא"כ לשינת ארעי.

האם הישן ביום אומר ק"ש או המפיל

לא, אבל טוב שיאמר ויהי נועם יושב בסתר.

מקורות: עי' משנ"ב סי' רלט סק"ח ועוד.

ולענין המפיל אין אומרים ביום כמ"ש הבה"ל ריש סי' רלט עי"ש.

ויערי'

באשל אברהם להרב מבוטשאטש שנקט שמי שישן שינת קבע ביום טוב שיהרהר הברכה, ושמי שהיה ער בלילה וישן אחר כך ביום טוב שיאמר הברכה עם בריך רחמנא ויהרהר בשם (שערי שלום על קצש"ע סי' עא), ויש לציין דכעין זה נקט זקני הגרע"א לענין ברכת התורה לברך בפה מי שהיה ער בלילה וישן ביום ממה נפשך, אמנם לענין המפיל לדעת ביאור הלכה הנ"ל יותר משמע שגם הרהור אין צריך וגם אם היה ער כל הלילה, יעוי"ש ודוק.

ולגוף ענין בריך רחמנא יש לציין דלדעת כמה פוסקים יש בו איסור ברכה לבטלה כמו שאומר שם ה' כיון שהברכה חלה בזה, וממילא לפי הצד שאינו מחוייב בברכה אומר ברכה לבטלה, ממילא לדעת הבה"ל אדרבה אין לעשות כעצת האשל אברהם, ואולי סובר האשל אברהם דהוה ליה כמתנה אם אינו מחוייב אין כוונתו לברכה ותנאי זה יועיל רק בברוך רחמנא ולא בשם הוי"ה שבשם הוי"ה אם מתנה הו"ל כספק מוציא שם שמים לבטלה, כך יתכן ליישב, וכעין מה שנקטו קצת אחרונים לענין העצה של ויברך דוד ואכמ"ל.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ולענין ק"ש שעל המיטה יל"ע לדעת האשל אברהם אם ישן שינת קבע על מיטתו בזמן ק"ש של שחרית (אחר שכבר קרא ק"ש בבית הכנסת והתפלל) האם חוזר וקורא מספק ק"ש שעל המיטה, ויש לציין דבודאי אין כן דעת הפוסקים אלא דיל"ע לדעת הא"א האם סובר שכשמו שתקנו בלילה לשמירה ולדברי תורה כך תיקנו גם ביום עכ"פ בזמן ק"ש או לא.

אבל נראה דהחילוק בין הלילה ליום דבלילה ובשכבך השכיבה שייך למיטה, וכמו שמצינו לב"ש מטין וקורין, אבל ביום ובקומך הקימה היא עקירה מן המיטה, ויש אפי' דעה בירושלמי שאסור להפסיק בין ק"ש של לילה לשינה מעיקרא דדינא, וכיסוד דעת ריב"ל בגמ' דידן ברכות ד ע"ב ע"ש, ונזכר חלק מדין זה לדידן בנו"כ סי' רלט לענין ק"ש שעל המיטה שלא יפסיק, לכן לא שייך ביום שיקרא קודם השינה שהוא עיקר המצוה של הלילה, ומאידך לתקן לקרוא ק"ש כשקם ביום ממיטתו אחר שכבר קרא בבוקר ג"כ לא תקנו, שכן טעם התקנה של ק"ש שעל המיטה היה קודם השינה שצריך שמירה מיוחדת ושאינו עוסק בתורה (אם אינו ת"ח עי' ברכות ה'), לכן תקנו ק"ש שיהיה שמירה ושיעסוק בתורה, משא"כ כשקם מן המיטה ביום.

האם הישן ביום שינת קבע על מיטתו צריך לברך ברכת התורה ומה הגדר של שינת קבע בזה

יש בזה מחלוקת והמנהג שלא לברך והמברך לא הפסיד שכך דעת הרבה פוסקים (ראה או"ח מזי' ומשנ"ב שם), וכך אני משתדל לברך ג"כ.

לגבי הגדרת שינת קבע יש שהורו שהוא חצי שעה (עי' הליכות שלמה פ"ו ס"א, וע"ע לוח ארץ ישראל הושענא רבה בשם האדר"ת).

ומ"מ מי שנאנס בשינה אפי' שעה אינה שינת קבע (עי' משנ"ב סי' קעח סקמ"ז).

ויש אומרים ששינת קבע וארעי הכל לפי הענין (עי' חידושי בתרא על המשנ"ב שם ועוד מבעל החידושי בתרא בקובץ צוהר אוהל ברוך עמ' תנ), וע"ע משנ"ב סי' מד סק"ד, וסי' תרלט סקי"א.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5